

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 1 dekabr (Bazar günü) tarixli 53-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 25 səfərlümzəffər sənə 1337.
1 kanuni-əvvəl sənə 1918.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi,
iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-ıdarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski
küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə
"Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və İslamla müfəssəl məqalələrə
səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalənin mükafatını
idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Yanvarın birinədək Bakı üçün 24,
başqa şəhərlərə 35 rublədir.
Bir aylığı Bakıda 12,
başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətəri 3 rubla. Karratla gedən
elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

Bakı ikinci zəkür [oğlanlar] gimnaziyası cənbində [nəzində] kamilən milliləşmiş əlifba söbəsi ağıdır. Bu söbəyə daxil olan çocuqlar türkca təlim alacaqlar. Əhalinin nəzəri-etinası bu milliləşmiş əlifba söbəsinə calb olunaraq, uşaqlarını qeyd etdirəcəklərinə ümid edirik. Qeyd etdirmək istəyənlər məktəbin dəftərxanasına müraciət edə bilərlər.

725

ELAN

Bununla "Azərbaycan" qəzetəsi idarəsi elan edir ki, həmin qəzetənin intişarə [naşr]ə başladığı gündəkdə Qafqazda türk və rus lisanlarında nəşr edilmiş qəzetə, jurnal, akslar [fotoşəkillər], tarixi məlumat və Azərbaycan həyat və mədəniyyətində əhəmiyyəti olan əsəri [əsərləri] idarəyə təqdim edənlərə gözəl mükafat verəcəkdir. Arzu edənlər Vorontsovski caddədə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" qəzetəsi idarəsinə saat 10-dan 2-yə kimi müraciət etməlidirlər. Telefon nömrə 39-60.

b/8 5-2

ELAN

Bununla ümumə elan olunur ki:
1) Bakı şəhərində Azərbaycan (səbiq Zaqafqaz) dəmiryolu mövqiflərindən [stansiyalarından], Poylufdan başlanmış Bakı şəhərinə, sərbəst ərzaq [taxıl, düyü, göyətir, meyvə və ələfiyyat [yem]] və içki, odun və kömür gətirməyə icazə verilir.
2) Azərbaycan (səbiq Zaqafqaz) dəmiryolunun hamı mövqiflərində, Poylu mövqifi və Bakı arasında bilamünəniət [maneesiz] nəqliyyat başlanı.

Qeyd: Müvəqqəti olaraq Gəncə mövqifindən taxıl çıxarmaq qadağandır. Həmçinin Bakı mövqifindən işə mali ancaq Ərzəq nazirinin xüsusi şəhadətnamələri ilə çıxarmaq mümkündür. Qalan mövqiflərdə mali qəbul edib göndərməsən Ərzəq nazirinin icazənaməsi lazım deyil. (Bakı və Gəncə mövqiflərindən siva [başqa]).

Ərzaq naziri:

Yusifbəyov

Dəftərxana müdiri:

Luçinski

b/9 2-2

**BAKİ, 1 KANUNİ-ƏVVƏL
[DEKABR]**

Məlum olduğu üzrə, Gürcüstan Hökumətinin təşəbbüsü ilə Tiflis şəhərində ümum [bütün] Qafqaz hökumətləri nümayəndələrinin konfransı təyin olunmuşdur. Əvvəlcə təşrininənin [noyabrın] 10-una dəvət edilmiş bu məclis sonra erməni nümayəndələrinin gəlmədiyinə görə, həmin ayın 14-ünə təyin edilmişdir. Lakin erməni nümayəndələri yəne də vaxtı-müayyanədə [təyin edilmiş vaxtda] gəlmədilər. Konfrans təşrininənin 20-sinə qoyuldu. Yəne də bir şey çıxmadı. Sımdı işə eşitdiyimizə görə, həmin məclis təkrar təxirə düşmüşdür...

Qafqaz millətlərinin arasında carayan edən itxifat və münəqəşini raf edib da [aradan qaldırıb da], onların manafeyini təmtin [təmin] edə biləcək ümumi bir dil tapmaq niyyətinə dəşiyən bu məclisə erməni nümayəndələri nə səbəbə gəlməyirlər ecəbə? İş burasındadır ki, həmin məsələ ortaliğə atılar-atılmaz Tiflis erməni mətbuatında buna dair müəyyən bədxahana [bədniiyyətl] bir ton müşahidə olunur və həmin məclisin müfəttisinə "zahiri" və "rəsmi" səbəblər göstərilir. Bununla böylə erməni hökuməti "Biz öz nümayəndələrimizi həmin məclisə göndərməyəcəyiz" kəlməsini demir. Lakin Gürcüstan Cümhuriyyəti nəzərdəki erməni diplomasi nümayəndəsi Camalyan cənabları hər gün bir bəhanə ilə işi təxirə salırdı.

Dün əldığımız Tiflis gürcü qəzetələrindən, Ararat Cümhuriyyətinin həmin konfransa qarşı etinasız qılmaqlarının səbəbi bəlli olur. "Kavkazskoye slovo" deyirmiş ki, biz həmin məclisdə iştirak edə bilmərik. Çünki indiki Azərbaycan Hökuməti ilə bizim heç bir əlaqəmiz ola bilməz. Bu sözlərdən də və başqa erməni qəzetələrinin hər gün yazdıqları müfəttisinə [fətnəkarca] məqalələrindən anlaşırlar ki, Ararat Hökuməti qonşu Azərbaycan Hökumətinə bir təqdim cinayətkarlar heyəti surəti ilə təlqin edir. Çünki Azərbaycan Hökuməti 30 min nəfər məsum Bakı ermənilərinin qətli imiş...

Bakı zəbt olunduğu günü şəhərdə bir qədər abas qan töküldüyü xüsusdə biz kərrətla [dəfələrlə] izahat vermmişik.

Şəhər həmçinin erməni firqasının inadlığından dolayı təslim olmaq istəməyib, Türk Ordusu[nun] şəhərə daxil olmağınla belə bəlməyib, müharibəni davam etdirirdi. Böylə bir halda, handa bir müntəzəm qonşu olsun, dinc əhali daxli bu vəlvələdə xəsarət kəkəcəyi bədhii [açıq] idi. Bu hal əlavə olaraq Mart hadisətində [hadisələrində] müsəlmanlara ermənilər tərəfindən edilən zülm-lərindən dolayı mütənaffir [nifrət edən] və qəbləri yanlıq əhalinin intiqam hissisiyatı idi. Bu idi ki, nəticədə 30 min deyil, mülkə bir-iki min nəfər ermənilərdən zərərəddə olan tapıldı. Əlbəttə ki, özbaş-larına böylə hərəkət icra edən həriflər dərhal Hökumət tərəfindən lazımi cəzalarnı aldılar. 100-dən ziyadə müsəlmanlar boğazlarından asıldılar və ya qırşuna dizildilər.

İndi bizim hökumət ilə "əlaqədar" olmaq istəməyən erməni hökumət ricalı [hökumət adamları] ecəbə İravan quberniyasında 200-dən artıq müsəlman kəndini yerlə yekən edən Drolara və Zəngazur mahalında 300 kimi müsəlman kəndlərini dağıdıb, neçə minlərcə məsum müsəlmanı qətl və qarət edən Andraniklərə və yaxud Bakıda 7-8 min nəfər məsum müsəlmanları qılncdan keçirən və Ararat Hökumətinin indiki sadri ilə bir firqə yoldaşı olan Məlik-Yolçuyana və Arakelyanlara, Şamaxı və uezdiyi islam əhalisinin qətləmə vəxən Əmirovlara və Lalayevlərə nə yaddılar, hansı cəza verdilər və yaxud böylə vəhşiyana hadisəta dair heç olmasa qurucə təəssüf izhar etdilərmi [bildirildilərmi] və ya bir bu qədər vəhşilik göstərən firqəyə cəza deyil, bir qədər etiraz belə etdilərmi?

Xeyr, yəne də həmin firqə iş başında əyləşib bildiyini eyləyir və bütün erməni millətini öz hava-vühəvəsinə [öz arzularına, öz kəfina] təbə edir.

İndi sual olunsun görək kimin ali məsum əhalinin qanına bulamışdır: bizimmi ya onlarınmi?

**SAMOAPREDELENİYE
(Самоопределение)**

İctimaiyyətlərdən birisi: "Lisan, daima insanları aldatan bir şeydir. Bir kəlməni müxtəlif ağızlarla eşitdiyiniz zaman həqiqətən bu kəlmədən eyni mənanı murad etdiyini zənn etməyiniz" deyir.

Bu qayda sanki rusca "samoapredeleniye" kəlməsi haqqında vəz edilmişdir [meydana qoyulmuşdur]. Hər ağızda bir dürlü mənanı malik olan və bu vaxta qədər mənəyi-əslişi [haqiqi mənası] ağıllı-başlı təyin olunmayan bir kəlmə varsa, o da şu yuxarıya yazdığımız rusca "samoapredeleniye" kəlməsidir.

Rusca olan bu kəlmənin yalnız türkçəyə deyil, sair Avropa dillərinə də aydın bir kəlmə ilə vəzə [dəqiqə, açıqaydın] tərçüməsi yoxdur. Bu kəlməni sair dillərə tərçümə etmək istərək, bir cümlə işləmək lazım gəlir. Bizim qəzetələrə bu "kəndi müqəddəratını təyin etmək" şəklində tərçümə edirlər. Fransızca da təqribən böylə bir cümlə ilə tərçümə olunur. Yalnız lüğəvi mənası deyil, bu kəlmənin ifadə eylədiyi siyasi məfhumu dəxi müşkülətlə təyin olunur. Ruscadan başqa bir dilə deyil, ruscanın özündə belə bu kəlmənin mənası bir deyildir. Son zamanlarda hər hangi inqilab və siyasət istilahından [terminlərindən] ən məruf [tanınmış] partiya-ları nəzərdə müxtəlif mənası vardır. Hər parti bu kəlməyə özünün təhəmmül edə bildiyi [qəbul edə bildiyi; dözə bildiyi] bir mənanı verməkdədir.

Bolşeviklərdən tutaraq, "kadet" firqəsinə qədər hər parti "samoapredeleniye"ni işlədir və son zamanlarda hər kas onu əsas etibarilə qəbul edir. Fəqət bununla barəbar rus firqələrindən heç biri bu kəlməyə "samoapredelit" olacaq [öz müqəddəratını müəyyənləşdirməsi gərəken] millətlərin anladığı və arzu eylədiyi mənanı verməyir.

Zahiri ballı, fəqət batini bu qədər itxifatlı olan bu kəlməni eyi anlamaq üçün bunları bu surətlə Rusiya siyasi istilahları içinə sox-ulduguunu öyrənəlim:

"Samoapredeleniye" formulu Rusiya firqələrindən "sosal-demokratliya" tərəfindən yaxın bir zamanda qəbul edilmişdir. Rusiya sosial-demokratliyasının ömrü yarım əsrdən çoxdur bir tarixə malik ikən, bu kəlmənin siyasət ələmindəki müddəti-həyatı [yaş, ömrü] 10 sənəni ancaq bulmaqdadır.

Məlum olduğu üzrə sosial-demokratliya, ideal etibarilə milli-lyiyyət fəvqündə və mərkəziyyəti bir firqədir. Onun şüarı cümlə cahan füzərayi-kasibəsinə müttəhid qılmaqdır [bütün dünya proletarlarını birləşdirməkdir]. Bu ittihad [birlik] dəxi dünya [onların fikrinə görə], sinif mübarizəsinin artması və şiddət eyləməsi nəticəsində hasil ola bilər. Sinif mübarizəsi onlarca əsasdır və bu mübarizəni qarənliqədə buraxan hər ictimai carəyan onlarca məneyi-tərəqqi [tərəqqiyə mane] və irticai bir carəyandır. Bu nöqəyinə-zərdən milliyyətərarvərlilik onlarca qeyri-qəbüll-təhəmmül-dür [qəbuləddilməzdir]. Milliyyət ilə nə qədər təhəmmül olu-nar bir hadisə isə də, tərviç [rəvəc verilən] və təşviq olunar bir amil olamaz.

Nəzəriyyə etibarilə milliyyət qəziyyəsinə [məsələsinə] böylə baxmaqda barəbar, həyat sosial-demokratları da milliyyət məsələsinə bir surəti-həll vermək [həll yolu tapmaq] məcburiyyəti qarşısında bulundurlar. Milliyyət məsələsi, millətin dili, dini, yazısı, mədəniyyəti, kəndi haqqa və həyatını təmin etmək istəyirdi. Əməla [fəhlələr] və demokrasi [xalq] daxli bu təminat tələbindən fəriğ olmamayırdı [əl çəkə bilmirdi]. Sosial-demokratliya hər nə qədər milli məktəb, dil və din hürriiyyətinə digər siyasi hüquq və hürriyətlərə bərabər tələb etmək surəti ilə milliyyət məsələsinə yumşaltmaq istəyirdisə də, milliyyət bununla qənaət etməyir, daha ziyadə təminat tələb edirdi. Bu təminatı vermədikcə, sosial-demokratliya məhkum millətlərin təvəccöh [rəğbə]t və müəvinətini [dəstəyini] səmimi bir surətdə qazana bilməyirdi. Sosial-demokratliya burada bir taktik hərəkəti işləməli idi. Bu kimi "tədbir" o ilk dəfə müraciət etməyirdi. Ərazi məsələsində əsl nəzəriyyə və əsasatına [prinsiplərinə] rəğmən güzəşt edərək Rusiya həyatı-xüsusiyyəsinə [xüsusi həyatına] təbiiqlə proqramına ərazi maddələri əlavə etməsi olan bu firqə, milliyyət məsələsinə də "samoapredeleniye" kəlməsi ilə həll edir, "milli samoapredeleniye haqqı" deyər proqramına bir maddə əlavə edirdi.

Nə qədər ki siyasi carəyanlar inkişaf etməmiş, nə qədər ki milliyyət kəndi mətəlibini [mətləblərini] eninə-boyuna ərz etmək imkanını hasil etməmişdi, nə qədər ki millətlər əna lisani ilə tədris etmək haqqını qazanmışdı kəndiləri üçün bir neməti-üzmə [böyük nemət] kimi tələqqi edirlərdi [qiyəmətləndirirdilər], o zamanlarda millətin kəndi haqqını təyin etmək haqqında olmasın qayət müb-həm olsa da təslim edən bu maddədənə koşlanacaqqları təbbi idi.

Millətli-hakimiyə [hakim millətlə] mansub olan sosial-demokratlara gəlincə, onlar "maddam ki, böylə mühüm bir kəlmə ilə çərimə qarşı ifa eylədikləri mübarizədən bütün millət-məhkumənin [məhkum millətlərin] təvəccöhü qazanılır, varsın proqramda bu maddə də olsun" deyər düşürlər, fəqət bu maddənin nə kimi bir mənanı ifadə eylədiyi bir o qədər də aranamayırdı.

Nəzəriyyə etibarilə daha fərdçi [individualist] olan sosialist-revoluyi-sionlər isə "samoapredeleniye" məsələsində bir az daha iləri gedərək, Rusiyanın fəderasyon muxtariyyətlər əsası üzərinə idarə olunmasını tələb edirlərdi. Gərçi bu fəderasyon, milliyyətdən ziyadə vilayət – ərazi üzərinə istinad edirdi.

Milli sosialist və federalist firqələrincə isə "samoapredeleniye"nin mənası tamamilə başqa idi. Onlarca [onların fikrinə görə], milliyyət bir cəmiətdir [topluluqduq; kütlədir]. Millətin hüquqi-səxsiyyəti [şəxsi hüquqları] vardır. Fərdlər millət vəsisatilə dövlətə mərub [bağlı] olmalı, binaileyh [buna əsasən], Rusiya millətlərin rizası ilə bir hökuməti-müttəfiqə [ittifaq hökuməti] halında təşəkkül etməli idi.

Qurnaz [hiyləgər] bolşeviklər hökuməti zəbt edə bilmək üçün yalnız əşəqi siniflərin xoşuna gedə biləcək sözlər deyil, məhkum millətləri daxli calb edəcək sözlər söylədi. "Hər millət istərsə Rusiya ilə bərabər haklı, istərsə muxtariyyət alar, istərsə tamamilə ayrılar" dedilər. "Samoapredeleniye"yə bu qədər geniş bir mənə verdilər. Gərçi məqsədlərinə erdikdən [çatdıqdan] sonra bu bəyan-namələri geri alıb, sair hürriiyyətlərini ziddi-payi-qəhlərləndir [qəhlərdici ayaqları ələ] çərddən daha şiddətli tədbirlərə qəhr etdikləri kimi, millətlərin bu haqqını da qanlı təcəvüzləri ilə inkar etdilər.

Kadətler hər nə qədər zamanın iqtisadi [tələbi] ilə bu gün daxili muxtariyyət sözüni dillərinin ucuna gətirərsə də, bu ancaq dillərinin ucundadır. Qəblərində işə yəna həmmən "Sentrodom"un "dövlət dili" haqqında Gürcü Şurasına yazdığı maktubda işlətdiyi amirlik [əmr etmə, buyurma] vaziiyyəti vardır.

Rusiya məşevikləri də "yedinstva" [birlik] halına gəldilər ki, bu məsələdə hamın kadətlərə taydırlar. Sosialist-revoluyisionlərin fikri isə başın həşirinə qalmış bütün millətləri Müttəfiqlərin zoru ilə təkrar bir araya toplayıb on olduğu anlaşılmayan Ufaya bağlamaqdır. Bu firqələrdən heç birisi "Rusiya millətlərinin təyini-müqəddəratı Ümumi Sülh Konfransında həll və təyin olunsu" formulu-na yanaşmayırlar. Onlar millətlərin hesabına baxacaq bu "məhkəməyi-kübraya" getmək istəməyirlər. Burada icrayi-təsir edəcək ruhi-hürriiyyət [hürriiyyət ruhundan, hürriiyyət əb-havəsindən] və hakim bulunacaq vicdani-bəşəriyyətdən qorxurlar.

Qorxurlar ki, dünyəda uzun bir sülh və səlah [əmin-amanlıq] dövrəsinə təsis üçün çəğirən bu məclis "samoapredeleniye" kəlməsini rus firqələri kimi hər yana çəkilər "çək uzandı" halından çıxarıb, haqiqi və sarih [açıq-aydın] bir mənəyi-istiqlal ifadə edər formül şəklinə qoyar.

Fəqət bu qorxunu mən qətiyyənlə anlamam. Rusiyanı Müttəfiqlərə istinadən, onların müəvinətinə [köməyinə] güvənərək toplumaq istəyən adamlar, nədən eyni Müttəfiqlərin hakim və nazif [nəfuz sahibi] bulunacağı bir sülh məhkəməsindən qorxurlar?

Neçin qorxurlar? Əcəba "samoapredeleniye" təbirindəki [ifadəsindəki] mənanın mübhəm olduğu üçündürmü?

M. Ə. Rəsulzadə

MÜHÜM MƏSƏLƏLƏR

Azərbaycan Hökumətinin düşmənləri çoxdur. Türklər gedəndən bəridir ki, onlar dil açıb Hökumətimizi hər yerdə məzəmmət etməyə və təhmətləndirməyə çalışırlar. Bakı şəhərindəki bədxahlarımız bəz deyildir ki, Tiflisdə də rus sosial-istlərindən və erməni daşnaklarından ibarət olan bir güruh, – ki amal və arzularının şeytənət [şeytanlıq, fitnəçilik] və xəyanətinə görə "qaragürüz" adlanmasına bihaqqın [haqiqətdən] layiq və şayəstədir [yarasızlar] – Hökumətimizin və hətta bütün millətimizin əleyhinə qəzetələri[nin] sütunlarında ağızlarına gələni deyib, Azərbaycan Hökumətinin dağıdılmasını və Azərbaycan türklərinin də Ümumi Hökumət Konfransına buraxılmalarını tələb edirlər.

Bu alçaq güruh Bakı haqqında biri-birindən qırmızı yalanlar buraxıb, bir tərəfdən camaatı ifğal [aldadaraq], digər tərəfdən dəxi son dərəcə acı olan buğz [nifrət] və ədavətlərini ibrazla [göstərərək] bir qaşqara çatdırdılar ki, həmsayımız [bir kölgədə yaşadığımız, məşurlarımız] nəcib gürcülər bunların bu pəyədə olan cinayət və şeytənətlərindən bezər olaraq "Qruziya" qəzetəsinin baş sütununda öz inciklikləri [narazılıqlarını] izhar edib müfəttin-lərin [fətnəkarların] yalanlarını bir-bir üzərinə çırpırlar.

Azərbaycan Hökumətinin vəkil Məhəmməd Yusif Cəfərov cənabları daxli bu qədər söylənən yalanlara və gəddə ağzından çıxmışa layiq olan söyüşlərə laqeyd baxa bilməyib, gədalər güruhunun Gürcüstan dövlətində ağızları yumulması xüsusundə gürcü hökumətinə bir ixtar [xəbərdarlıq] verdi.

İçərimizdə və çölümüzə olan düşmənlərə bu cürəti və bu sitizəliyi [dəvəkərliliyi] nəvən ingilis qoşununun Bakıya vürudu [gəlməsi] səbəb oldu. Zətən alçaq düşmənlər bu ümidedə idilər ki, ingilislər Bakıya gəlib də Azərbaycan Hökumətini qovacaq və əvəzinə onları qovacaqdılar. Lakin bu ümid puça çıxdı. İngilis qoşunu gəldi, Azərbaycan Hökumətini yerində saxladı və hətta baş qovmaq [qaldırmaq] istəyən alçaqların da bir qədər başından basdı. Bunu da elan etdi ki, Ümumi Sülh Konfransı qurulub da millətlərin və əzcümlə [çümlədən] Qafqaz millətlərinin hüquqi-siyasiyyə və milliyyət [milli və siyasi hüquqları] məsələləri həll olunana qədər bütün Qafqaz – nəinki tak bir Azərbaycan – sülh və əsasıy iqaəsi [yaradılması] naminə Müttəfiq dövlətlərin mürəqibəsi [nəzarəti] altında olmalıdır.

Ümidləri puça çıxan düşmənlərimizin bu gün Bakıda, Tiflisdə və sair yerlərdə çalışdıqları, vuruşduqları, öldükləri odur ki, çığır-bəğir salmaqda, söyüşlə, hiylə və təzvir [fittira] ilə xəbisliklər bürzə verib [alçaqlıq göstərib] Ümumi Sülh Konfransı olana qədər ingilislərin və sair Müttəfiqlərin rəyəni Azərbaycan Hökuməti haqqında öz istədikləri tərəfə döndərib, Sülh Konfransında da Azərbaycan türklərinin hər bir hüquqdan məhrum edilmələrinə səbəb olunsunlar.

Əlbəttə, bu hiylələrin müqabilində biz Azərbaycan türkləri və bizim Azərbaycan Hökumətimiz laqeyd qalsaq, mat-mat bəxib dur-saq və bütün ümidimizi Sülh Konfransına yığılanların insafına və ya lütfü mərhəmətinə bağlasaq, düşmənlərimizin hiylə və təzvir-lərində müvəffəq olmalarına şübhə edilməməlidir.

Sülh Konfransında hüquq paylamayacaqdırlar ki, biz də "növbətə" durub payımızı gözləyək. Sülh Konfransına yığılan millətlər özlərinin hər bir siyasi və milli hüquq layiq olduqlarını isbatla çalısb, məhz öz millətləri haqqında deyib danışacaqdılar. Sülh Konfransı keçən Balkan davası kimi kiçik millətlərin vuruşması nəticəsində deyil, bəlkə Cahan müharibəsinin intac etdiyi [ortaya çıxardığı] əzim [böyük] bir məclis olacaqdır ki, bir tərəfdən ələmsü-mül [bütün dünyanı əhatə edən] çanğı-məğlubların [şiddətli, qızgın döyüşün] və digər tərəfdən məmləklətdər sarıdan böyük-böyük inqilablarnı hasil və məhsulunu meydana çıxaracaqdır.

Burada kimin xəbari olacaqdır ki, bizim də yəniyyətə Azərbaycanımızın müstəqil millətlər cərgəsinə girməyə layiq olub-olmadığımızı öz-özlərindən təhqiq və tədqiq etsinlər [arəşdirlənlər] və meydana çıxarsınlar. Halbuki bütün böyük dövlətlər də, kiçik dövlətlər də, böyük millətlər də, kiçik millətlər də, hamısı ancaq və genə ancaq öz hüquqlarının təmini və təhsili [əldə edilməsi] haqqında çalışacaqdılar.

Bu məclisi-kübrada [böyük məclisdə], bu millətlər hüququ bazarında biz də gözə çarpbı mətə [sərmayə] sahibi olmaq istərsək, ümidimizi ancaq öz şüurumuza, öz qabiliyyətimizə, öz çalışmamıza bağlamalıyıq.

Ona görə indidən və məhz indidən işə başlamalıyıq. Vaxt azdır, iş çoxdur. Əvvəla içərimizdə və çölümüzə əleyhimizə iş görən buğünkü düşmənlərimizin bizi Müttəfiqlər qarşısında bəqənlə və bədsəhrət etmələrini qarşı bütün hüquqlarımızla müqabil dur-malıyıq. Bizi kənd və şəhər dağıtmaqda itihəm edirlərsə, yüzlərcə dağılan kəndlərimizin və şəhərlərimizin hesabını meydana qoy-malıyıq. Bizi ev soymaqda və adam öldürməkdə məzəmmət edirlərsə, minlərcə xarab edilmiş xanımaların və on minlərcə öldürülən adamlarımızın siyahısını lazımlı olan yerlərinə təqdim etməliyə. Necə ola bilər ki, özəqlər bir dənə kəndin (məsələn Məzi kəndi) bir-iki min manat cərimələnməsi və bir neçə adamın ittifaq [təsaddüfün] öldürülməsi haqqında ingilislərə şikayət edib bu barədə həftələrcə qəzetə sütununda yazınılan, amma biz yerlə yekən edilmiş kəndlərimizin, xarab edilmiş şəhərlərimizin, zülm ilə öldürülmüş adamlarımızın haqqında bir söz də söyləməyib kir-imiz duruq!?

Düşmənlərimiz heç bir şeylə bizi təhmət edə bilməməlidirlər. Çünki hər nə onlara olubsa, on qat artıq da biza olubdur. Bunu isbat etmək üçün münsif [ədalətli] və haqqu [doğru söyləyən] şahidlərimizlə bərabər, əlimizdə və göz qabağında öylə müsəlləm [möhkəm] dəlillərimiz var ki, daha düşmənlərimizin öz şəraf və həsiyyətlərinə layiq gördükləri yalanlara, hiylə və təzvirə və xəbislik bürzə verməyə heç bir ehtiyacımız yoxdur. Zətən öylə alçaqlıqlar bizim namusi-millimiz [milli namusumuz da] qəbul etməz.

Qərəz, içimizdə və çölümüzə oynanılan bu intriqalara qarşı laqeyd və layəşüvur [şüursuz, etinasız] qalmamalıyıq.

Məbada, məbada! Və saniyan [kincini olaraq] mühüm işimizin o biri də budur ki, Sülh Konfransı əqd edilənə [başlayana] qədər biz özümüzü Yevropaya və baxıxus [xüsusi] Müttəfiqlərə bildirik, müərrifiik edək [tanıdaq] ki, bu gün Sülh Konfransına gələn dəməsinlər ki, siz kimsiniz!

Burası heç kəsə məxfi deyil ki, ermənilər əlli-altmış ildən bəridir öz millətləri xüsusundə Yevropada o qədər deyib-danış-bırdılar ki, bu gün "erməni məsələsi" yevropalıların uşaqlarına da məruf [bilinən] və məşhur olan bir məsələdir. Gürcü qonşularımız dəxi bu xüsusda əz çalışmayıb, millətlərini mədəniyyət ələminə tanıtırdırdılar. Dağıstan dəxi Yevropaca məşhur bir məsələdir. Amma Azərbaycan, baxıxus [xüsusi] Qafqaz Azərbaycanı, iqtar [etiraf] etməliyə ki, təza bir məsələdir.

İndiyə qədər o dərəcə bişür olmuşuq ki, bütün Qafqaz millətlərindən təka-təkliddə ədədcə çox olduğumuz halda, biz Azərbaycan türkləri haqqında nəinki Yevropanın, hətta yüz ildən bəri üstümüzə sahiblik edən rusların da dürist xəbərləri yox idi. Ruslar bu günə qədər biza "persiyan" [farslar] deyər İran və fars millətlərdən hesab edirlər. Mən özüm bizim "persiyan" olmayıb türk olduğumuz Moskvə və Petroqraddan əlavə, Bakının özündə də bir çox ruslara dəfələrlə qandırılmışam.

Bəs biz Azərbaycanı və iki milyondan artıq olan Azərbaycan türklərini Yevropaya və Müttəfiq dövlətlərə indidən tanıtırmalıyıq. Özümüzə məxsus tarixə, gözəl və xüsusi bir ədəbiyyata, sənayeyi-nəfişəyə [incəsənətə] malik olduğumuz onlara bildirməliyik. Dilimiz, firəng dili Yevropada olan kimi bütün Qafqazda ümumi bir dil olduğuna, məsələn bir ləzgi ilə bir erməninin və ya bir malakan ilə bir aysorun bir-biri ilə türk-Azərbaycan dili ilə danışmağa məcbur olduğuna isbat etməliyik. Musiqimizin ümum [bütün] Qafqaz millətlərinə zövq və ləzzəti-ruhani [mənəvi həzz] verən bir musiqi olduğuna bildirməliyik. Yevropa şüəralarından [şairlərindən] geri qalmayacaq şairlərimizi, müsənnəflərimizi [bəstəkarlarımızı], yazıçılarımızı, alimlərimizi birbəri nişan verməkə, xüsusi bir mədəniyyətə malik olduğumuz ayan və aşkar etməliyik. Daha yüz il əvvəl müstəqil anlıqlar surətində yaşadığımızı yada salmalıyıq. Cəsur və rəhmli, səfidi [ürəyiaçiq] və haqqu [haqq danışan, doğru söyləyən] bir millət olub da fitnə və fəsad, hiylə və təzvir [saxtakarlıq] kimi əxlaqi-zəminəddən [pis əməllərdən] ari [uzaq] olduğumuz da izlətməliyik. Qəhrəman bir əsgər, qəbil bir çar, məhir bir sənətkar, zəhmət-sevən bir əməla [fəhlə], iş görən bir ziraətçi [əkinçi] olduğumuzu da unutmayıb söyləməliyik.

Əlqissa [qıssası], bütün xüsusiyyətimizi [xüsusiyyətlərimizi], bütün məziyyətimizi [üstünlükərimizi] təfsilatla Yevropaya bildirib, müstəqil yaşamağa və müstəqil bir hökumət təşkilinə kamalınca müstəhaq [haqq qazanmış] olduğumuz layiqincə isbat etməliyik ki, gələcək Sülh Konfransı kimi məclisi-kübraya [böyük məclis] gedən nümayəndələrimiz hüquqi-siyasiyyə və milliyyət [milli və siyasi hüquq] imtahanından sühulətə [asanlıqla] keçib vətənimizə qayıdarkən, əllərində istiqlal şəhadətnaməsi olsun.

Bəs, daha durmayıb işə başlayaq.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

* İngiltərə kralı Corc, valiahd və prins Albertin müşayiəti ilə Londondan çıxıb Parisə əzimet etmişdir [yola düşmüşdür]. Viktoriya mövqifində [stansiyasında] kral camaat tərəfindən tən-tənəli bir surətdə istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

* Kral Corc bu axşam Fransaya varid olub [çatıb], gecəni Metrel-sür-Merda keçirəcəkdir. Pançəbnə [c

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 1 dekabr (Bazar günü) tarixli 53-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

4) İngilislər və Müttəfiqlərlə əlaqədar olan adamlar haqqında ciddi tədbirlər görülsün.

İngiltərə təbəələrini girov saxlamaq elanı bicadır [yersizdir]. Rəsmi nümayəndələr üçün heç bir istisna olmamalıdır. Mərkəzi Hökumətin bu düstürləməsinə [təlimatına] əməl edib nəticələri ni biza xəbər veriniz. İngilis Polkovniki Yelsi həbsə alınır.

* Cenevrədən teleqraf edirlər ki, fransızlar Peştə şəhərini işğal etmişlərdir. Fransızlar şəhər əhalisi tərəfindən gözəl surətdə qarşılanmışlardır.

* Almaniya Hökumət müşaviri Rəsmi Məcanstən rəisi-cümhuru [prezidenti] Karolyinin fransızları şümtə surətdə təbrik etmələrini gördüyündən, özünü öldürmüşdür.

* Askvit öz müntəxiblərinə [seçicilərinə] xitabən verdiyi müraciətində azad ticarət əsaslarına mümaniat [mənəçilik] göstərilməsindən narazı olduğunu izhar etmişdir [bildirmişdir].

CƏFƏROVUN NOTASI

Göycə ətrafında erməni qoşunlarının Azərbaycan sərhədini keçib müsəlmanlara əziyyət vermasını və bundan nərsə [bu səbəbdən] Azərbaycan Hökumətinin Ermənistanə etiraz ediyini vaxtilə qəzetəmizdə xəbər vermişdik. Şimdi həmin notanın surətini təqdim edirik:

"Mənim Hökumətimin aldığı məlumata görə, təşri-nəsinin [noyabrın] 2-sində erməni qoşun qitəati [hissələri] Azərbaycanın sərhədini keçərək 60 min islam əhalisi ilə məskun Gəncə qəzasının 9-cu dairəsinin Göycə gölü ətrafında islamları təzyiqlə altına almışlar. Hökumətimin namından [adından] buna qarşı etirazla təklif edirəm ki, erməni hissələrinin Azərbaycan dairəsindən çıxarılmasından ötrü lazımı binəgüzarlıqda bulunasınız [addımları atasınız]."

QƏZƏTLƏRDƏN

Tiflisdə müfəttinlik [fİtnəkərlİk]

Təşri-nəsinin [noyabrın] 21-ində Tiflisdə alman saldatları miyanında [arasında] "Davət" sərlövəhali əcnəbi iştirakiyyunlarının [socialistlərinin] Vladıqafqaz dəstəsi imzalı, Tiflisdə təb' [çap] edilmiş intibahnamələr [vərəqələr] nəşr etməkdə [yaymaqda] itti-hamla [günahlandırılaraq], bir neçə əşxas [şəxs] tövfiq [həbs] edilmişdir. İntibahnamələr alman lisanı ilə yazılmışdır.

İntibahnamə işbu sözlərlə xitəmpəzir olur [qurtarır]: "Alman saldatları, siz bu vaxtdək hələ əldə silah olaraq gürcü və Rusiya kapitalistlərinin mühafizə edirsiniz?"
Yoldaşlar! Almaniya sizin aradaşlarınızın fəuqərayi-kasibə [proletar] hüququndan ötrü mübarizə edirlər. Sizin yeriniz oradadır. Bütün general və zabitanınızı [zabitlərinizi] buraxınız. Onlar sizin düşmənlərinizdir. Biz sizin yaxınlığınızdayız, sizi gözləyirik ki, bərabər vatanınıza gedək."

1600 ədəd böylə intibahnamə tapılmışdır. İşbu müfəttinliyin mənbəyini tapmaq üçün təhqiqat icra edilməkdədir.

Nazaryanın hədiyyəsi

Erməni "Taraz" qəzetəsi müdür və mühərriri, yeni Ermənistan Maarif Nazirliyinə təyin edilmiş Atabayova bir məktub yazaraq xəbər verir ki, özünü məxsus kitabxanasını, mətbəə və dəftərxanasını "Apxyur" və "Taraz" qəzetələrinin bütün kolleksiyalarını, işbu qəzetələrə məxsus kişeləri və qeyrəni Ermənistan Maarif Nazirətinə hədiyyə edir.

KRIMDA

Bu yaxınlarda Kırmdan Tiflisdə gəlməli bir zat "T. L." qəzetəsinə böylə məlumat vermişdir:

– Krim öz xüsusi kiçik bir hökumət həyatı ilə yaşamaqdadır. Burada vüzərə [nazirlər] böhranları vəqə olub ehtirasati-siyasiyyə [siyasi ehtirasları] qaynamaqdadır. Bu fəvəran [qaynama] daşdığı zaman, alman komandasının daqiq gözləri mübahisçilərin hirsini yatırmaqdadır. Krim Hökuməti fəvqələdə sülhpərvərdir. Krim Hökumətinin udməq istəyən Ukrayna Hökuməti ilə bu cür siyasət aparılır. Krim əhalisi Ukrayna Hökumətinə yem olmaq istəmədiyindən, Ukrayna Hökuməti hirsənlənməkdədir. Bələ ki, Ukrayna Hökuməti sərhədləri qapayib inadlı bir surətdə gömrülxəna mübarizəsi etməkdədir. Bu mübarizə bu il yay faslı Krim əhalisinə böyük zərər vermişdir. Çünki Krimin ıxrac etdiyi tək bir meyvə bu il işçəridə qalib tələf olmuşdur. Zərər milyonlara bəliq olmuşdur [çatmışdır]. Krim Hökuməti bu tövr qonşuluq müamiliəsini tezliklə yaddan çıxarmayacaqdır.

– Ukrayna nə istəyir?
– Ukrayna Hökuməti Krimin büsbütün Ukraynaya bitişdirilməsini, hər bir işdə əgəliq etməklə, donanma və qeyriləri öz ixtiyarına almaq istəyir.

– Magar donanma məsələsi həll edilib qurtarmışdır?
– Xeyr, Qara dəniz donanması ümum Rusiyanın malıdır. Krim Hökuməti ondan istifadə etməyə bilməz və onu başqasına da vəqüzər edə bilməz [təpsira bilməz]. Hərçənd almanlar bu donanmaya sahibdirlər, faqət onlar donanmaya nəzarət edirlər.

– Almanlar Qara dənizdə Müttəfiqlərlə mübarizədən ötrü bu donanmadan istifadə edə bilərlərmi?
– Xeyr, edə bilməzlər. Komanda heyəti yoxdur. Rus komanda heyəti də bu işə iqqdam [təşəbbüs] etməz. Bundan əlavə, Qara dənizdə olan gəmilər fəna bir haldadırlar. Nəinki müharibə etmək, hətta bu gəmilərə müavinət [kömək] olmadan yerlərindən bələ tərpaşa bilməzlər. Çünki bolşeviklərin əgəliq zamanında bu gəmilər hamısı qarət olunmaqla bərabər, xarab edilmişlərdir.

– Sizin rəyinizcə Ukrayna-Romanıya mübahisəsi həll edilib bilərmir?
– Bunlar hamısı Ukraynadan və ümum Yevropa əhvalından asılıdır.

– Ümumiyyətlə Krim həyatı necədir?
– Çox da fəna deyildir. Çörək boldur, at və qeyri şeylər də kifayət qədəri vardır. Neftə və yağa ehtiyac vardır. Bəzzaziyyə [parça, arşınmalılı] və xərzə [xirdavət] malları bir zaman kifayət edər. Əcnəbi malları artıq miqdarda gətirilənməkdədir. Boğazlar açıldıqda, daxi də yaxşı olacaqdır.

– Burada sayıya var idi ki, sabiq Boş komandan Nikolay Nikolayeviç nerədə işə bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. Bu doğrudurmu?
– Boş sözlərdir. Nikolay Nikolayeviç, Cənubi Krim sahilində öz "Dyulber" sarayında asudəcə yaşayır. Tiflis qəzetələrindən biri

Nikolay Nikolayeviçin bolşevikləri Moskvadan qovmaq qəsdində olan Cənub ordusu başında duracağı haqqında yazdığı xəbər daha doğru ola bilər. Yeri gəlməşkən burasını da söyləyək ki, biz çoxdan Müttəfiqləri gözləyirdik və indi də Bosfor, Dardanel açıldığından, Nikolay Nikolayeviç siyasət meydanına çıxacaqdır. Müttəfiqlər onu artıq dərəcədə sevirlər, qədər və qiymətini bilirlər.

GÜRCÜ MƏTBUATI

Müttəfiqlər qoşununun Bakıya vürudu [gəlişi] və bu münasibətlə bəzi dairələrin fitnə və fəsad toxumu saçmaq üçün münbit zamına tapılmış hesab edərək fəaliyyətə başlamaları münasibətlə "Qruzıya" qəzetəsi bir baş məqalə yazaraq ermənilərin hərəkatından narazılığını izhar ilə [bildirməklə] yazır ki:

İngilislərin Bakıya vürudu ilə Tiflis min dürlü şayialarla dolmuşdur. Qeyri-məsul və naməlum adamların rəvayətinə istinadla, general Tomsonun kimlərə və nələr dediyi, Biçərxovna na kimi vadılar verdiyi, Bakıda hökumət təşkilatı üçün Ufa Hökuməti tərəfindən kimlər göndərildiyi və sairə, bütün təfəsilatı ilə şəyə olur [yayılır]. Ermənilər tərəfindən idarə olunan "Avlabar Teleqraf Acentalığı" adı ilə məruf [tanınan] makina [təbliqət maşını] mükəmmələn [mükəmməl surətdə] işləyir. Rus və erməni qəzetələri Biçərxovun binəgüzarlıqları [sərəncamları] haqqında xəbərlər verirlər.

Bədəhu [sonra], general Tomson imzası ilə fəqət öylə rəsmi şəxs tərəfindən verilmiş qeyri-qəbil olan intibahnamə [vərəqə] nəşrindən və Azərbaycan Hökuməti tərəfindən nəşr edilmiş olan müraciətnamənin onu fəsx [ləğv] etməsindən və rəsmi məlumatdan bəhslə yazır ki:

Güman edirik ki, bunların hərəsi yənə "Avlabar" acentalığının meyvəsidir. Fəqət hamın burasındadır ki, Qafqaziya millətləri istiqlal[ın]n] düşmənlərinin cinayətkarənə siyasətini aşkara göstərir.

Şimdi artıq müəyyən xəyanətkarənə fəaliyyət başlanır. Bu gün bu fəaliyyət Azərbaycana zərbə endirməyə sövq edilir. Çünki ingilislər Bakıya varid olmuşlardır. Sabah da, onları nəzərdə tutaraq, məqəmi gəldikdə Gürcüstan əleyhinə sövq olunar. Erməni qəzetələrinin son zaman idi və ruhca heyretəngiz bir xəbəsilik almalarnın səbəbi də budur ki, bu ağalar şimdiki özlərini hökəmrən hiss edərək cərayəni-hadisəti [hadisələrin cərəyanını] idarə etməyi öz əllərinə almaq istəyirlər.

"Kavkazskoye slovo" kimi adətə etidala riayətkar [mötədil mövqə tutan] bir qəzetə, bu gün Azərbaycan Hökumətinin iş başından çəkilməsini tələb edir və yazır ki, müsəlman nümayəndələrinin Zaqafqaziya Konfransında iştirak etməyə ixtiyarları yoxdur. Halbuki, aqədəmicə, məhəlli [yerli] millətlərin dövlət təşkil etmələri və Qafqaziya istiqlalının xain və aqıq düşmənlərinin ixtiyarı yoxdur iştirak etsinlər. İngilislər yaxındadırlar. Ona görə də çoxdan tanıdığımız və on illərdən bəri sinəmizi iftiralər, böhtanlar, fitnəkərliliklər, intiqam tələbləri, təhdidlər, erməni qanına bələşmişlərdən şikayətlər yənə başlanmışlardır. Erməni qanına bələşmək hər cəhətdən nifratəmiz bir şeydir. Fəqət xainlər, ümumi məqsədi satanlar əlbəttə qanuni cəzalarını çəkməli və ümidvarız çəkəcəklərdir.

Qəzetələrin məlumatına görə Tomson qoşunları ilə bərabər, Biçərxov dəstəsindən başqa Bakıya Amazasp və Baqratını saldatları və erməni qaçqınları da gəlməmişdir. Bu surətlə Qafqaziyanın vəziyyəti haqqında Tomsona bunlar məlumat verir və İngiltərə siyasətinə icrayi-təsir etməyə var qüvvələri ilə çalışır. Biz lazım biliriz ən yaxın zamanda Müttəfiqlər nümayəndələri ilə diplomasi əlaqəsi paydar edilsin [qurulsun] və onlara düürüst məlumat versin. İngiltərə işin həqiqətini bildikdən sonra tacavüz qaydaları qoymağa, həminin nifrat etdiyi keçmiş günlərin qaytmasına çalışmaz. Vilsonun proqramından sərf-nəzar [Vilsonun proqramını bir tərəfə qoysaq], hətta İngiltərənin sabiq siyasəti heç vaxt məhəlli mənəfə və hüquqa kəmetnalıqla [etinasızlıqla] əsaslanmamışdır. İngiltərə müstəmləkələri demək olar ki, tam müstəqildirlər. Təsəvvür etmək olmaz ki, Cahan müharibəsi bitərkən Amerika və İngiltərə Qafqaziyanı güclə ilhaq etsinlər və əldə silah olaraq Bakı şəhərini Ufa şəhərinə tabe olmasın istəsinlər. Bu vaxtdək hələ öz daxilində azacıq bir nizam və əsəyişi bərpə edə bilməyən Rusiya nə əsəslə və hangi ixtiyarlar burada həyatı təcdid [bərpa] edən bir mənəfi qüvvə olmaq istəyir? Fəqət lazımdır ki, İngiltərə general-larına və siyasi nümayəndələrinə məlumatı Amazaspılar, Andraniklər və sair erməni qaçqınları [verməsin], məhəlli hökumətlər rəsmi surətdə bu işi öz əllərinə almaldırlar. Gürcüstanla Azərbaycanın mənəfəlini müttəhəf [birgə], müştərek nümayəndəliklə mühafizə etmək olar. Bu iki dövlət arasında heç bir itxtilaf yoxdur və əgər Qafqaziya erməni olmasaydı, Qafqaziya qövmələri və millətləri arasında heç vaxt ixtilaf çıxmazdı. Ümum əsəbiyyət çıxaran şayilər, müfəttinənə [fitnəkərcə] hərəkatlər daxi həmin onlardan sadir olur [meydana gəlir].

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Aldığımız məlumata görə, işbu günlərdə Müttəfiqlərin beş nəfərdən ibarət nümayəndəliyi, başda İngiltərə konsulu Makdonald olmaq üzrə, Tiflisdə azım olmuşdur [yola düşmüşdür].

- Bələdiyyə rəisi general Tomsona müraciətən rəca etmişdir ki, Ənzəli və Lənkərandan varid olmuş [gəlməli] qaçqınların öz yerlərinə qaytılmasından ötrü lazımı binəgüzarlıq itxizax buyursun [tədbirlər görsün]. Şimədlilikdə Bakıda fərarilərin [qaçqınların] hesabı 600-ə çatmışdır. Qaçqınlar ümumən xəstədirlər. İşbu təşəbbüsatə Port-Petrovsk Müvəqqəti İcra Komitəsinin ricasına görə iqqdam edilmişdir [başlanmışdır].

Ev Sahibləri İttifaqında

Ev Sahibləri İttifaqı neçə vaxtdır ki, fəaliyyətdən məhrum olmuşdu. İşbu günlərdə İttifaq, yenidən fəaliyyətə başlayaraq yeni heyəti-rüəsə [rəyasət heyəti] itxizax etmişdir [seçmişdir]. Sədrliyyə Rjanski, müaviniliyyə Hacıyev və Yusif Mehdiyev, xəzinədarlığı isə Hacı Qasımov itxizax edilmişlər.

Ev sahibləri ilə kirayənişinlər miyanındakı [arasındakı] itxtilafları bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün İttifaq, Müvəqqəti Hökumətin 5 avqust 1917 sənədəki verdiyi qənunun ləğv edilməsi barəsində təşəbbüsatə bulunmağı və işbu itxtilaflı müştərek komitələr vasitəsilə həll etmək məsələsini qət etmişdir [qərar almışdır]. Əlavə bir sənəyə-ınşaət bürosu və xüsusi bank təsis ehtimal edilir. İttifaq qərar qoymuşdur ki, mətbuata bu barədə geniş məlumat versinlər.

Fəhlə klubunda

Təşri-nəsinin [noyabrın] 27-sində Fəhlə Klubu idarəsinin iclası vəqə olmuşdur. İclasda Türk Ocağı tərəfindən təklif edilən klub cənbində [nəzdində] xüsusi müsəlman şöbəsi qışad etmək [açmaq] məsələsi rədd edilmişdir. Klubun evi və əmlakını Türk Ocağından geri almaq üçün müzakirət [müzakirələr] Şterin və Pokura vasitəsilə aparılacaqdır. İclasda məlum olmuşdur ki, "Mikado" teatrosu da klubə verilmişdir. İşbu teatrnu almaq üçün binəgüzarlıqda bulunacaqdır [lazımı addımlar atılacaqdır].

- Təşri-nəsinin 27-nci gecəsi Rəhəməni Məhəmmadzadənin Bazarı caddədəki dükənindən 80 min rubləlik əşya oğurlanmışdır.

- Təşri-nəsinin 28-inci gecəsi Əgəalızadənin dəniz kənarındakı mağazasından 9468 rubləlik əşya oğurlanmışdır.

- Təşri-nəsinin 27-sində, səhər saat 9 radələrində Vorontovski soqqa [küçədə] naməlum bir sərtn meyti tapılmışdır. Həkimlərin dediyinə görə, sərtn acından ölmüşdür.

- Əhəli tərəfindən verilən ərzi-hallardan [ərizələrdən] anlaşıldığı üzrə, sentyabr hadisətindən [hadisələrindən] əhəlinin üçdən bir hissəsi xəsarətdədir olmuşdur [zərər çəkmişdir]. Oğurlanmış əşyanın bir hissəsi Quba meydanında satilib, bir hissəsi də Gəncə tərəfinə aparılmışdır. Bəyil, Çornıqorod, Balaxanı dairələri ən artıq zərərdədir olmuşlar. Şəhərdə isə 6, 7 və 8-ci polis dairələri qarətə məruz qalmışdır. Ermənikənddə heç bir şey qalmamışdır. Zərərdədir cüməlisindən erməni, gürcü, rus hətta müsəlmanlar da vardır. Hər gün 1500-ə dak ərzihal verilməkdədir.

Avetisovun qəti

Aldığımız məlumata görə, Lənkərandakı erməni qoşunları sərkərdəsi Avetisov, Muğanda qət edilmişdir. Qətilin təfəsilatı böylə olmuşdur:

Təşri-nəsinin [noyabrın] 25-ində, Pərişib qəsəbəsində, miralay [polkovnik] İlyəşeviçin evində qapalı iclas var imiş. İclasda 12 nəfər iştirak etmişdir. Bunlardan biri də miralay Avetisov imiş. Saat 12 radələrində İlyəşeviçin evinə 12 nəfər Muğan qoşunu saldatlarından gəlirlər. Bunlar miralay Avetisovu zorla evdən çıxarıb döyməyə başlamlar. Qana bələşmiş miralay ağlaya-ağlaya güllələnməməsinə rica edirmiş. Saldatlar isə bunu rədd edərək miralayı döymürmüşlər. Sonralar qoca miralaya onadək güllə vurmaqla iktifa [kifayət] etməyib, meyitini də tüfəng qundağı ilə döymürmüşlər. Avetisovun meyitini Lənkəranə göndərmişlər. Yolda Qumbəşi kəndində meyiti saxlayıb telefon vasitəsilə arabə istəmişlər ki, meyiti Lənkəranə göndərsinlər. Meyiti Lənkəranə göndərdikdən sonra təşri-nəsinin 28-ində dəfn etmişlər.

Demokratlar müşavirəsində

- Təşri-nəsinin [noyabrın] 28-ində mühəndis Yevanqulovun evində beynəlfirəq [partiyalar arası] müşavirə iniqad etmişdi [keçirilmişdi]. Müşavirədə İctimaiyyəni-inqilabiyyun [socialist-inqilabçılar], mənsevik, daşnakaşqan, müsəlman İctimaiyyəni [socialist] qırğaları, "Müsavat", "Hümmət" və Bəkskarlar İttifaqı nümayəndələri iştirak etmişlərdir. Kadet və erməni xalq qırğaları nümayəndələri, "Bund", "Yedinstvo" və Rusiyada Müsəlmançılıq Firqəsi nümayəndələri gəlməmişlərdir.

İclasda müzakirə edilmiş məsələlər şunlardır:

- 1) Azərbaycanın vəziyyəti;
- 2) Rusiyanın vəziyyəti;
- 3) Ufa Hökuməti.

Mübadiləyi-əfkardan [fikir mübadiləsindən, müzakirədən] sonra qət edilmişdir ki, əgər cəzak iclası "Metropol" mehmanxanasında, cüma günü, saat 4-ə təyin etsinlər. Bu barədə o biri qırğalara da dəvətnamə göndərməlidir.

* Bələdiyyə rəisi İlyuşkin, general Tomsona bu məzmununda bir məktub göndərmişdir.

"Bakı əhalisi tərəfindən məhəlli [yerli] Dövlət Bankı və əmanət sandıqlarına böyük pullar və saxlanmaq üçün qiymətli şeylər təpsirilmişdir. İndiki boqahılığa görə əhalisi öz pulunu ala bilmir. Çünki Dövlət Bankı, əmanət sandıqları fəaliyyətsiz qalmışlardır. Əhəli tərəfindən təpsirilmiş olan pullar və qiymətli şeylər Bakı şəhəri zəbt edildiyi zaman sabiq hökumət tərəfindən şəhərdən çıxarılib aparılmışdır. Dövlət Bankı şəhərə gətirildiyinə görə şəhər idarəsi təşri-nəsinin [noyabrın] 26-sında vəqə olan iclasında sabiq hökumət tərəfindən aparılan pulları və qiymətli şeylərin banka və əmanət sandıqlarına qaytarılması və bu lazımı müəssisələrin işə başlamaları üçün nəzdi-əllərində [sizin nəzdi-nizdə] istidada bulunmağı [xəhiş etməyi] qərar almışdır. Şəhər idarəsinin bu qərarını cənbəzinə yetirməklə, şəhərdə adi həyat başlanmasi xətrinə Dövlət Bankı ilə əmanət sandıqlarının tezliklə işə başlamaları üçün tədbirlər itxizax etməyinizi [görməyinizi] açısənə rica eyləyərəm."

Maliyyə Nazirətində [Maliyyə Nazirliyində]

Maliyyə Nazirəti bir elan nəşr edərək bəndərolsuz tənbəhki satışını məmuru [qadağan] etmişdir. İşbu ticarətdə müttəhəkim edilənlər ağır cəzaya məhkum ediləcəklər. Nəzarət, bir həftəyə, mövcud tənəkini Gömrük İdarəsinə verməyi tələb edir.

Vapor vürudu [gəmi gəlişi]

Cüma günü təşri-nəsinin [noyabrın] 29-unda Ənzəlidən "Oryol" nam [adlı] vapor Bakıya varid olmuşdur [gəlməmişdir]. Vapor hamın gün Ənzəliyə azım olmuşdur [yola düşmüşdür].

* Ərzaq şöbəsi tərəfindən həç [müsadirə] edilmiş malların qiymətlərini müəyyən edəcəc komisiyona, Ərzaq Nəzarəti nümayəndəliyinə Abbasəli bəy Makinski təyin edilir.

* Ərzaq Nəzarəti Kürəkənd camaatı miyanında [arasında] təqris etmək [paylamaq] üçün həmin kənd müvəkkilinə Tağıyev fəhrakisindən 1640 arşın bez almağa vəsiqə vermişdir.

Ərzaq işləri

Təşri-nəsinin [noyabrın] 29-unda Ərzaq şöbəsi müdiri Xaçmaz mövqifinə [stansiyasına] teleqraf göndərərək, 25 vaqon göndərilməsinə tələb etmişdir.

Azərbaycan Gömrük İdarəsində

İşbu günlərdə məmuriyyətdən övdət etmiş [ezamiyyətdən qayıtmış] Azərbaycan gömrük rəisi Lopato, müxbirimizlə etdiyi müsahibəsində demişdir ki, gömrük işləri nizama düşməkdədir. Gürcüstan hüddudunda, Zaqatalə nahiyəsi və Qazaxda dörd gömrükxəna fəaliyyətə başlamışdır. Mağalı gömrük şöbəsi də ən yaxın zamanda işə başlayacaqdır.

Vapor vürudu [gəmi gəlişi]

Təşri-nəsinin [noyabrın] 30-unda Lənkərandan "Feniks" nam [adlı] vapor Bakıya varid olmuşdur. Vaporda 750 nəfərədək sərnəşin gəlməmişdir. Bunlardan əlavə vaporda 3 nəfər saldatın da meyiti gətirilmişdir.

Posta və Teleqraf məktəbi açılır

Hökumət Şurasında Posta və Teleqraf naziri Ağa Aşurov həzrətləri[nin] məruzəsindən sonra Posta və Teleqraf məktəbinin Azərbaycan türkləri üçün son dərəcədə əhəmiyyəti haiz olduğunu [əhəmiyyət daşdığını] nəzərə alaraq, Şura bu məktəb layihəsini qəbul etmişdir. Bu günlərdə bu məktəbdə dərslərə şüru ediləcəkdir [başlanacaqdır].

Yaz[i]lmaq üçün ərizə vermək lazımdır.

Ərzaq Nəzarəti [Ərzaq Nazirliyi]

- Hökumət işləri idarəsinin müdiri, idarə məmurlarının bazar qiymətinə çörək ala bilmədiklərini və qulluğu buraxıb növbədən çörək almamayacaqlarını nəzərə alıb Ərzaq nazirindən xəbis edir ki, qərar qoyulmuş qiymət üzrə həmin məmurların hərsinə gündə iki girvankə çörək verilməsinə icazə versin.

- Qommel şərakəti [şirkəti] Tiflisdən Gəncə-Yelenendorf koloniyasına bir vaqon qənd aparması xüsusunda Azərbaycan Ərzaq Nəzarətindən icazənamə istəyir.

- Nobel qaradşları şərakətinin fəhlə və məmurlarının "Birlik" namında camaat dükənləri ittifaqi cəmiyyətinə Quba nahiyəsindən üç vaqon buğda və iki vaqon da ən gətirməsi xüsusunda Ərzaq Nəzarəti icazə verdi.

- Ərzaq Nəzarətində alınan məlumata görə, bəzi naməlum şəxslər Biləcəri ətrafında və şəhər yolunda şəhərə ərzaq gətirən arabəçilərdən pul alıb buraxırlar. Bu işi kəşf etmək üçün Nəzarət lazımı binəgüzarlıq etdi [addımlar atdı].

- Bakıya buğda, un və qeyri ərzaq gətirilməsi barəsində Ərzaq Nəzarətindən cəmiyyətlərə və qeyri şəxslərə gündə 50-dən 100-ə qədər icazənamə verilir. Hər icazənamədə 15 putdan bir vaqonədək ərzaq gətirilməsi icazə edilir.

- Xudat istasyonundan Bakıya Ərzaq Nəzarəti ehtiyacı üçün 480 put buğda gətirməyə Məhəmmədkarın Orucova icazə verdi.

- Bakıdan Sabunçu istasyonuna 10 vaqon ərzaq aparmaq üçün Kooperatsiya cəmiyyətinə Ərzaq Nəzarəti icazə vermişdir.

- Lənkəran yolu açılı olduğu üçün oradan ərzaq gətirməyə Ərzaq Nəzarəti icazə verdi.

- Hal-hazırda Bakıda 35 min Avstriya-Macaristan əsir və naxoşları nümayəndələrinə Gəncədən bir vaqon un, bir vaqon yağ, penir, iki vaqon da kartof gətirmələri barəsində Ərzaq Nəzarətində icazə verilir.

- Ərzaq Nəzarəti, Ticarət və Sənaye Nəzarətində[n] Gəncə camaatı üçün 300 top bez göndərilməsinə xəbis edir.

- Şəhər bələdiyyə müəssisələrinin xahışına görə, həmin müəssisələr ehtiyacı üçün olaraq Ərzaq Nəzarəti Tağıyev fabrikanında nə qədər bez olduğunu və o barədə xəbər verməyi Ticarət və Sənaye Nəzarətindən xəbis edir.

- Bakı şəhər Ərzaq idarəsinin anbarları Ərzaq Nəzarəti ixtiyarına keçməsi və o anbarları təhvil verməsi barəsində Nəzarət, şəhər Bələdiyyə raisına yazmışdır.

Arvad dış həkimi

A. P. Matsiyevskaya

Naxoşları qəbul edir. Nikolayeviçin caddədə ev nömrə 33, Kraslinikovun evi. Telefon nömrə 45-90.

Qəbul edir saat 10-dan 2-yə kimi, 5-dən 7-yə kimi.

283 25-1

Doktor Samuil İzrailoviç Kopeloviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtala olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvəsini [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282 52-1

Diş həkimi B. L. Levin

Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni diş qayırır. Tsitsyanovski caddə nömrə 7, Kuberinskiin kücündə.

Qəbul edir: 9-dan 2-yə kimi; 4-dən 7-yə kimi.

280 12-1

Arvad dış həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarırlar. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovskiy küçə, 14 nömrəli ev